

МИКАЙЫЛ МУШФИГ

ШЕ'РИМ

Сән варлыгын эйнисән, буна сөзмү
вар?
Үрәйсән, бейңисән, буна сөзмү вар?
Кечәләр ай сәниндир, күндүзләр
күнәш
Каннат кими.

Һәр шей көзәлләшмәдә: сән дә
көзәлләш
Бу һәят кими.
Варлыгын рәнки сәнсән, аһәнки
сәнсән.
Чичәкләрив, нурларын чәләнки
сәнсән.

Бүлбүлүн гаршысында ачыл,
ширинләш
Гызыл күл кими!
Һәр шей дәринләшмәдә, сән дә
дәринләш,

Бир көнүл кими!
Дәринлик чох көзәлдир садә оларса;
Нә чыхар о шеирдән башымы йорса?
Мә'налы сәсләринлә, ше'рим,
инчәләш

Бир каман кими!
Һәр шей садәләшмәдә, сән дә
садаләш

Бир инсан кими!
Доғрудур зәрифлийин ады
башгадыр;
Гүввәтә кәл, гүввәтин дады
башгадыр.

Өлкәләр силаһланыр, сән дә
силаһлан

Өлкәләр кими!
Чан дейә, чанан—дейә кешикдә
шахлан
Бир әскәр кими.

КӨНЛҮМҮН ДЕДИКЛӘРИ

Мәним көнлүм дейир ки,
Һәлә бунлар нәдир ки,
Бөйүк күнләр, шанлы күнләр, шән
күнләр,
Йолуна дүшән күнләр
Һәлә гаршымыздадыр.

Һәлә бунлар нәдир ки,
Мәним көнлүм дейир ки,
Һәят ондан күсәнләри иңчидәр.
Мөһкәм дэзках, ширин әмәк, иңчи
тәр

Һәлә гаршымыздадыр.
Бабам деди: «Кечән күнә күн
чатмаз».

Мәним көнлүм бу сөзләрә һеч ятмаз,
Мәним көнлүм дейир ки,
Һәлә бунлар нәдир ки,
Ай ишығы, долу үрәк, яшыл бағ,
Гызгын күнәш, сәрин чешмә, гарлы
дағ
Һәлә гаршымыздадыр.

ЕНӘ О БАҒ ОЛАЙДЫ

Енә о бағ олайды, енә йығышараг
сиз

О баға көчәйдиниң.
Биз дә мурадымызча фәләкдән кам
алайдыг,

Сизә гоншу олайдыг.
Енә о бағ олайды, сәни тез-тез
көрәйдим,
Гәләмә сөз верәйдим,

Һәр күн бир ени нәгмә, һәр күн бир
ени иһам
Язайдым сәһәр-ахшам.
Арзуя бах, севкилим, телләриндән
иңчәми?
Сөйлә, үрәйиңчәми?

☆
Енә о бағ олайды, енә сизә
кәләйдик,

Данышайдыг, күлөйдик.
Үркөк бахышларыңла руһуму
дундирейдин,
Мәни севиңдирейдин.
Кизли сөһбөт ачайдыг руһун
эһтиячыңдан;
Гардашыңдан, бачыңдан
Чәкинәрәк чох заман сөһбәти
дәйншәйдин,
Мәнимлә әйишәйдин.
Енә дә бир вурайды гәлбимиз
кизли-кизли;
Сән әй өсмәр бәнизли!
Бу яз бир башга яздыр, бу яз даһа да
хошдур,
Вай о гәлбә ки, бошдур.
Һәр үфүгдә бир һәвәс, һәр бучагда
бир умуд,
Инсанлар даһа мәс'уд,
Дуйгулар даһа иңчә, фикирләр даһа
дәрин,
Үрәкләр даһа сәрин;
Инсанларын вугары, тәләби даһа
йүксәк.
Йолумуздан даш-кәсәк
Тәмизләнмиш бир аз да. Әлләрин
кейфи саздыр,
Бу яз бир башга яздыр!
☆
Енә о бағ олайды, енә о гумлу
саһил,
Сулар өтәйди дил-дил.
Сачын кияи тыврылан далгалара
далайдым,
Далыб илһам алайдым.
Әндамыны һәвәслә гучагларкән
далгалар,
Гәлбимдә гасыргалар,
Фиртыналар чошайды, гыстанчылыг-
лар доғайды,
Мәни һирсим боғайды.
Чумуб алайдым сәни далгаларын
әлиндән,
Япышайдым белиндән;
Хәялимиз үзәйди севда
дәнизләриндә,
Ләпәләр үзәриндә.
Илһамыңны елкәни зәррин сачын
олайды,
Сулар хырчын олайды.
Бу нә көзәл шеирдир, бу нә көзәл
мәһзәрә,
Калин бахын Хәзәрә.
Чыхалым Бузовнада кичик
гәялыглара,

Сейр әдәлим бир ара:
Кечәләр сайрышаркән улдузлар
ләлә кими,
Ишыглар жалә кими,
Чиләниб дағыларкән әтрафа дамла-
дамла,
Ән яхын бир адамла
Нә көзәлдир динләмәк суларын
нәғмәсини,
Тәбиәтин сәсини.
Нә көзәлдир долашмаг исти яй
фәсилләри
Бу сәрин саһилләри.
☆
Нә көзәлдир сәһәрләр бизим бөйүк
руһумуз,
Ашыб-дашан дуйғумуз
Шәклин тәки сулардан бахараг
ләззәт алмаг;
Бу мави ше'рә далмаг,
Далгалар кими галхмаг, далгалар
кими энмәк.
Бә'зән үркүб чәкинмәк.
Һәр далға бир кишнәйән бәяз
яллы ат кими,
Бизим бу һәят кими!
☆
Енә о бағ олайды севдалар
өлкәсиндә,
О сөйүд көлкәсиндә,
Иңчи гумлар үстүндә енә вериб
баш-баша,
Яйы вурайдыг баша.
Күнләримиз кечәйди гызғын
фәрәһләр кими,
Долу гәдәһләр кими.
Ярпаглар арасыңдан узадараг әлини,
Охшаяраг телини,
Кечәләр дараяйды сачларыны ай,
көзәл!
Сән көзәлсән, ай көзәл!
Әлләриндә әлләрим, көзләриндә
көзләрим...
Асылайды сөзләрим
Көплүнүн гулағыңдан бир гызыл
тана кими,
Күнәш доғана кими.
Бу яз достларым енә бәхтәвәр
олачаглар,
Чан-чийәр олачаглар.
Бир аз да узаглара ачагаглар
елкәни,
Рух ени, һәят ени.

Чыхачаглар—көйләри ашараг
дөнә-дөнә—
Булутларын фөвгүнә.
Учачаглар сабаһа, учачаглар ярына,
Ерин бошлуғларына.
Вахтилә бир көлкә төк һәр яшамаг
истәйән
Бу инсан оғлу билсән
Азадлыг өлкәсиндә даһа шад
олачагдыр,
Дүня дад олачагдыр.
☆
Енә о бағ олайды, енә йығышараг
сиз

МӘНИМ БЕШИЛЛИИМ

Һәр кәс өз ишини сона етирди,
Кимсә бу дүняда арзу гоймады.
Кими ер алтыңдан хәбәр кәтирди,
Кими учду көйә, енә доймады.
Әлләр мурадыны алды замандан,
Бизә көңүл сөзү галды замандан.
☆
Көзәлдир бир уча әмәл бәсләйиб,
Бу әмәл уғрунда ган-тәрә батмаг.
Көзәлдир күнәши, айы сәсләйиб,
Онлары да бизим дәстәйә гатмаг.
Дөвранла әл-әлә вермәк яхшыдыр,
Һәр бағдан бир чичәк дәрмәк
яхшыдыр.
☆
Көрмәкчин өзүнү һәр кәс илләрдә,
Бир мәгсәд уғрунда кәстәрир һүнәр.
Чарпышыб һавада, дәннәдә, ердә,
Һәр дөйүнән үрәк бир әмәл бәсләр.

О баға көчәйдиниз.
Биз дә мурадымызча фәләждән кам
алайдыг,
Сизә гоншу олайдыг.
Енә о бағ олайды, сәни тез-тез
көрәйдим;
Гәләмә сөз верәйдим;
Һәр күн бир ени нәғмә, һәр күн бир
ени илһам
Язайдым сәһәр-ахшам.
Арзуя бах, севкилим, телләриндән
иңчәми?
Сөйлә, үрәйиңчәми?

Һайыф өмүр гыса, арзу кенишдир,
Ким бу гайғы илә титрәмәшидир?
☆
Бу вәфасыз өмүр, бу чошғун дәрә
Кәрәк бош-бошуна ахыб кечмәсин.
Бу көзәл чаһаны саныб пәнчәрә,
Һәр кәлән садәчә бахыб кечмәсин.
Кәлиң арзумуза чатаг, а достлар!
Дағлары дағлара гатаг, а достлар!
☆
Айрылыб арзумун кешмәкешиндән,
Кизләнмә көңлүмдә сән дә, әй
илһам!
Кәһ батан, кәһ чыхан гыш
күнәшиндән
Дәрс алыб, даянма кендә, әй илһам!
Нийә мән истәйән олмасын, нийә?
Мәним бешиллиийм долмасын, нийә?

СӘНӘТКАР

Аһ, нә бөйүк шәрәфдир сәнәткар
олмаг,
Көңүлләр дүнясыңдан хәбәрдар
олмаг!
Нә хошдур бир һисс кими гәлбләрә
кирмәк
Сәссиз-сорғусуз.
Бүтүн фәналыглары йыхыб девирмәк
Гара-горхусуз.
☆
Мән руһланыб чеврәми саран
йығыңдан,
Һайгырырам халгымын
учалығыңдан;
Орда чандан, көңүлдән мәнимлә
әлләр
Олмушкән таныш,

Мәнә бу аралыгда ким дейә биләр:
Чох бил, аз даныш?
☆
Мән гаршымда ям-яшыл чөлләр
көрүрәм,
Гейрәтли, бачарыглы әлләр
көрүрәм;
Көрүрәм о дағдакы тою, дүйүнү
Ени сәһнәдә.
Көрүрәм Тәртәр һӘС-ин
көпүрдүйүнү
Полад дәһнәдә.
☆
Кетсин иш әвәзиндә мәнә сөз верән,
Кәлсин дәмири дөйән, ери бечәрән.
Мәнимки онларладаыр, онлар да
анчаг

Бизэ тэрэфдир.
Бали, бу инсанларын шаири олмаг
Бөйүк шэрэфдир!

☆

Мая бир дөвүрдөйөм ки, тунч
ганадланыр.
Гара дашын, мэрмэрин көкүсү
атланыр;
Бойланыр габагымда бөйүк бир
эмэл,
Учалыр башым.

Фэрәһлә сейр эдинчә ше'римдән
эввәт
Ахыр көз яшым.

☆

Ah, на бөйүк шэрэфдир сәнәткар
олмаг,
Көнүлләр дүнясындан хәбәрдар
олмаг!
Нә хошдур бир һисс кими гәлбләрә
кирмәк
Сәссиз-сорғусуз.
Бүтүн фәналыглары йыхыб девирмәк
Гара-горхусуз.

БӘХТИЯР

Сыйрылыб кечмишин
булутларындан.
Мүждәләр кәтириб бөйүк ярындан,
Ярыб күнәш кими гаранлыглары,
Сөкүб шәфәг кими думанлыглары,
Өзүндән алышан, өзүндән янан,
Һәр сабаһ һамыдан эркән оянан,
Иш башына гошан нә бәхтиярдыр!

☆

Йолдашы сырадан галаркән кери,
Тутуб этәйиндән чәкиб ирәли,
Она гүввәт верән, она руһ верән,
Она эн угурлу бир йол көстәрән,
Һәм севки бәсләйән, һәм чан

яндыран,

Сөнүк дуйгулары ишыгландыран,
Күнәшлә ярышан нә бәхтиярдыр!

☆

Будур һәятдакы көзәллик анчаг;
Гүввәтли яшамаг, чанлы яшамаг,
Мәгсәдим, мәсләким, шүарым будур,
Һәмән әгидәдир, һәмән дуйгудур.
Каләчәк күнләрә мәни сәсләйән,
Бир бөйүк ярына эмәл бәсләйән,
Чарпышан, ворушан нә бәхтиярдыр!

Күнләрим кечмәйир анчаг эмәклә,
Хәялым көйләри сейр әйләмәклә
Булутлар өмрүмүн карваны олур.
Санырам улдузлар һәмвәтәнимдир,
Демәк, ер дә мәним, көй дә
мәнимдир,
Һүзурумла чаһан нә бәхтиярдыр!

☆

Мәнә илһам верир о яшыл чәмән,
Үстүмә гушбашы яған ясәмән.
Демәк, севимлидир баһар да,
гыш да,

Бир енилик дуоб мән һәр бахышда
Севирам дәйишән, дөнән варлығы.
Бу күнүн, ярынын бәхтиярлығы
Севдасилә чошан нә бәхтиярдыр!

☆

Һәятдан доймаян, ишдән доймаян,
Әфсанә сөзләрә мәһәл гоймаян,
Көйлүнү, көзүнү вериб ишинә,
Бахыб һәятынын йүксәлишинә,
Халгилә титрәйән, халгилә күлән,
Вәтәнчин яшаян, вәтәнчин өлән
Сәмими бир инсан нә бәхтиярдыр!

ТӘЗӘ ЭВ

(Кәич колхозчу гардашларыма итһаф)

Уста бир эв тикирди, көзәл ишди көрдүйү,
Санки бир чүт гарангуш ювасыйды һөрдүйү.

— Чан, уста, мән бир чәлик яй кими гурулмушам:
Үрәклән аһу көзлү бир гыза вурулмушам,
Һәм көзәл, һәм ейин тик руһумун мә'васыны,
Әлдән-аягдан дүшән гәлбимин севдасыны.
Гәлбимин дүня гәдәр ширин арзуларыны,
Күнәш фикирләрини, баһар дуйгуларыны
Гәшәнк, ағ отагымда уютмаг истәйирәм,
Һәсрәтим, шөвгүмү оутмаг истәйирәм.

Уста бир эв тикирди, көзәл ишди көрдүйү;
Санки бир чүт гарангуш ювасыйды һөрдүйү.

— Чан, уста, маһир уста, кәрәк ишин иш олсун,
Чырағбан көйләр кими әйванын кениш олсун.
Узаглашсын хәялым гаранлыгдан, вәрәмдән,
Ай батсын пәнчәрәмдә, күн доғсун пәнчәрәмдән;
Ишыг күлсүн, ойнасын әвимдә руһум кими,
Кәләчәк лалә үзлү нур топу яврум кими.
Уста бир эв тикирди, көзәл ишди көрдүйү;
Санки бир чүт гарангуш ювасыйды һөрдүйү.

— Чан, уста, ахы мәним бөйүк бир нийәтим вар,
Мәним һәят гурмаға гәлбим вар, гүдрәтим вар.
Чан, уста гуртарсана руһумун мә'васыны,
Уютмаг истәйирәм гәлбимин севдасыны.
Һәйәтимдә сәфалы бир бағ салачағам мән,
Юрдумда бир мисилсиз бағбан олачағам мән.
Чичәкләрлә, гушларла долачағ бағым мәним,
Дашачағдыр һәятла әлван отағым мәним.
Өмрүмүз һәмишәлик бир баһар гучағында,
Күнәшин тәбәссүмү ярымын додағында...

Уста бир эв тикирди, көзәл ишди көрдүйү;
Санки бир чүт гарангуш ювасыйды һөрдүйү.

КОМСОМОЛ НӘҒМӘСИ

Һүчүм әмри верилмиш, верилмиш
Һүчүм әмри,
Гаршы һәсрәтиндәдир, һайды
комсомол, ери!
Һайды, миниб белинә ел кедишли
атларын,
Ердә, көйдә, дәннздә ойнасын
ганадларын.
Сәндә ат вар, ганат вар, елкән дә
вар, әмин ол.
Сән бу йолда мәтин ол, тунч үрәклин
комсомол!
Һүчүм дәфтәр-китаба, һүчүм һәята
доғру!
Һүчүм дуоб билдийин бу канната
доғру!
Өлмәкчин атылмадыг тәбиәтин
гойнуна,
Мә'насы вармы билмәм мәнкүм
олмағын она?
Биз ярандыг дуялым чичәкләрин
дилини.
Ләтиф әсән, сәрт әсән күләкләрин
дилини.
Биз ярандыг дуялым ахар сулар
нә дейир,
Өтән даллар нә дейир, шән гумру-
лар нә дейир.

Тәбиәти зәбт эдиб алмағын
заманыдыр,
Канната зәлзәлә салмағын
заманыдыр.
Һүчүм ерин дибинә, һүчүм дәрин
көйләрә!
Һүчүм дейир даш-дивар, һүчүм
дейир дағ-дәрә.
Чүнки бәшәр данма учдугча учмаг
истәр,
Һәр күн ени вә мәңһул бир гапы
ачмаг истәр.
Илан кими үз үстә сүрүнмәкдән нә
чыхсын,
Горхурам ки, бу ишин сонундан
фитнә чыхсын.
Парлаг арзуларыла пар-пар
парылда, йолдаш!
Илдырым ол, шиншәк ол, кур-кур
курулда, йолдаш!
Һүчүм дәфтәр-китаба, һүчүм һәята
доғру!
Һүчүм дуоб билдийин бу канната
доғру!
Һүчүм, сәсин курласын дүнянын
һәр ериндә,
Чимсин бәшәр фикринин әнкин
дәннзләриндә!

☆